

розвинених країн є увесь світ, а не обмежений національний або регіональний ринки [5].

Отже, можна стверджувати, що моделей дослідження міжнародної міграції людських ресурсів є достатньо, щоб всебічно проаналізувати сучасний стан розвитку міграції населення у контексті розвитку глобалізації. У доповіді були зазначені найвагоміші праці щодо проблематики розвитку об'єкту дослідження. Також можна зробити висновок, що сучасні глобалізаційні перетворення суттєво впливають на трансформацію міграційних процесів.

Список використаних джерел:

1. Migration. UN. URL: <https://www.un.org/en/global-issues/migration>
2. Ernest Ravenstein. The laws of Migration, 1885. URL: <https://escholarship.org/uc/item/3018p230>
3. Samuel Stouffer and Relative Deprivation. URL: https://www.researchgate.net/publication/272374796_Samuel_Stouffer_and_Relative_Deprivation
4. A Theory of Migration. URL: <https://www.jstor.org/stable/2060063>
5. Мічені Нобелем: вільний торговець Пол Кругман. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2010/04/23/233665/>

Канд. екон. наук Дзяд О. В., Горпиняк Є. А.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ДІЯЛЬНІСТЬ МІЖНАРОДНИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ ТА КРАЇНИ-АГРЕСОРИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Воєнно-політичний конфлікт між країною-агресором та Україною у 2014 році, який переріс у повномасштабну війну на початку 2022 року, суттєво вплинув на роботу міжнародних компаній (МНК). Воєнно-політична напруга привела до запровадження економічних санкцій відповідно до рішення ООН щодо країни-агресора: були встановлені обмеження на зовнішню торгівлю певними товарами, заблоковані перекази у системі СВІФТ та робота з певними банками, заборонено вільне пересування окремих політичних діячів, бізнесменів та членів їх сімей та інші. Осуд агресії проти України з боку світової спільноти та бізнесу, несприятливе ділове та інвестиційне середовище вплинули на діяльність та прибутки МНК, які працювали в країнах-учасниках воєнного конфлікту. У зв'язку з цим актуальним є питання пристосування «великих гравців» економіки та міжнародного бізнесу до умов сьогодення [1].

Вплив війни на МНК може бути різним залежно від інтенсивності, тривалості та місця конфлікту, а також галузі, в якій працює компанія. Серед основних факторів впливу війни на діяльність компаній можна зазначити наступні: погіршення середовища ведення бізнесу; порушення створення доданої вартості; втрата активів МНК (будівель, обладнання та інвентарю), які можуть бути знищені або конфісковані; зниження споживчого попиту; зростання репутаційних, валютних ризиків та трансакційних витрат; погіршення макроекономічної ситуації та зростання інфляції; збільшення витрат на заходи безпеки, «перевезення» виробничих потужностей, персоналу та інші. Поряд з тим, у деяких випадках війна може створити нові бізнес-можливості для МНК, наприклад, започаткування нових напрямів та проектів на території інших країн у сфері оборони, логістики, безпеки та інших [2].

Міжнародна статистика свідчить, що імпорт високих технологій в країну-агресор (щорічно на суму 19 мільярдів доларів) в основному надходив з ЄС (45%), США (21%) і Китаю (11%). Заборона ввозу високотехнологічних товарів та товарів подвійного призначення, які можуть використовуватися у ВПК, змусила країну-агресор «шукати» обхідні шляхи імпорту через треті країни та нових постачальників (у т.ч. Китай). Загострення відносин між КНР та США, ймовірна втрата американського ринку для китайських виробників, видача Гаазьким Судом ордера на арешт Путіна – аргументи, які пояснюють стримано зважену позицію Китаю у відносинах з країною-агресором. Це означає, що Китай не буде постачати високотехнологічні товари, товари подвійного призначення, мікročіпи, комплектуючі для виробництва воєнної техніки. На початку війни масово покидали ринок МНК у сфері громадського харчування та ретейлера. Чутливим було питання функціонування МНК, які здійснювали прямі іноземні інвестиції в енергетичній сфері та машинобудуванні, переробній промисловості. Зазнали суттєвих збитків такі МНК, як Volvo, Daimler Benz, Volkswagen, Renault, Nissan, Volkswagen, а також Carlsberg і Danone. Важливо, що уряд країни-агресора погрожував націоналізацією активів західним компаніям, які покинули ринок [2].

За оцінками Єльської школи менеджменту понад тисяча компаній вийшли або призупинили свою діяльність у країні-агресорі. Засновник Єльського інституту лідерства Дж. Зонненфельд вважає, що це найбільший відтік бізнесу

у світовій історії. На його думку надзвичайно масова втеча інвесторів з ринку країни-агресора ставить у новому ракурсі питання про роль бізнесу у суспільстві. Дослідження показало, що близько 420 міжнародних компаній або «виграють час», або продовжують свою бізнес-діяльність у звичайному режимі в країні-агресорі [4]. Багато іноземних інвесторів, які продали свої активи, включили в угоду положення про зворотній викуп, що дозволяє їм повернутися у разі, якщо країна переосмислить та обере демократичний шлях розвитку.

Таким чином, воєнно-політична нестабільність ускладнила прийняття довгострокових інвестиційних рішень багатонаціональним компаніям в країнах-учасниках конфлікту. На відміну від України, де МНК частково припинили працювати та/або перенесли свої активи закордон, у країні-агресорі відбулася масштабна втеча інвесторів, причому їх повернення на локальний ринок буде залежати від результатів та термінів закінчення війни, майбутнього політичного курсу та макроекономічного середовища країни. Міжнародні компанії, які й досі не покинули ринок країни-агресора, поступово втрачають прибутки, імідж, репутацію. Неприятливе бізнес-середовище уповільнює інвестиційний процес МНК та негативно впливає на соціально-економічний розвиток обох країн. Воєнна вторгнення країни-агресора проти України призвела до затримок поставок та зростання логістичних витрат, зруйнувала виробничо-збутові ланцюги створення доданої вартості за участю компаній цих країн. Потреба у поставках до України техніки, озброєння, запасних частин, комплектуючих, товарів військового призначення відкриває нові можливості для західних й американських компаній ВПК та залучення до виробничої співпраці з ними українських компаній.

Список використаних джерел:

1. Транснаціональні компанії: правове регулювання і колективні договори. 2023. URL: <http://www.psv.org.ua/arts/suspilstvo/view-492.html> (дата звернення 20.03.2023)
2. Markus S. Long-term business implications of Russia's war in Ukraine. *Asian Business & Management*. 2022, Vol. 21, 483-487. URL: <https://link.springer.com/article/10.1057/s41291-022-00181-7> (дата звернення 20.03.2023)
3. KPMG. Економічні наслідки російсько-української війни. 2023. URL: <https://kpmg.com/de/en/home/insights/2022/05/the-economic-impact-of-the-russia-ukraine-war.html> (дата звернення 20.03.2023)
4. fDI Intelligence. Рік української війни в п'яти чартах. 2023. URL: <https://www.fdiintelligence.com/content/data-trends/a-year-of-the-ukraine-war-in-five-charts-82122> (дата звернення 20.03.2023)